

• פרק א •

קדושת הנזירות ומדרגתה

התורה אומרת על הנזיר (במדבר ו, ח): "כל ימי נזרו קדוש הוא לה". אמירה שכזו היא אמירה יוצאת דופן, שכן אין בתורה שום מצווה נוספת מבין תרי"ג מצוות התורה, שהתורה כותבת על המקיים אותה שהוא קדוש לה!

כידוע, סתם נזירות שלוששים יום, כך שגם אדם שקיבל על עצמו נזירות קצרה, למשך שלוששים יום, נקרא נזיר. דבר זה מעורר תמיהה: מדוע מי שנהג בעצמו פרישות מיינ וענבים, לא גילח שערו ולא נטמא למתים בפרק זמן כה קצר – ייקרא 'קדוש'?

יתרה מזו: פשט הפסוק מלמד, שהנזיר נקרא קדוש כבר מהרגע הראשון של נזירותו ולא בסוף ימי נזירותו: "כל ימי נזרו קדוש הוא לה", כך שהוא אינו צריך לחכות אפילו לסוף שלוששים ימי נזירות כדי להיות קדוש, אלא הוא קדוש כבר מהרגע הראשון! – הכיצד?

כידוע, רבי פנחס בן יאיר התווה לנו את הדרך שעובד ה' צריך ללכת בה ואת הסולם שהוא צריך לעלות בו ברצותו לעלות מעלה מעלה בדרך העולה בית אל, עד שיהיה קדוש, וזו לשונו (עבודה זרה כ, ב):

"תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי רוח הקודש, רוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים. וחסידות גדולה מכולן, שנאמר: אז דברת בחזון לחסידך".

מסלול זה הינו מסלול עבודה ארוך טווח, וגם אם עבד אדם את ה' בכל כוחו כל ימי חייו, כולי האי ואולי יצליח לקנות חלק קטן מהמעלות שבדברי רבי פנחס בן יאיר. כיצד אם כן נקרא הנזיר קדוש כבר ברגע קבלת הנזירות, ולאורך כל זמן נזירותו, ללא קשר לסולם המעלות שבדברי רבי פנחס בן יאיר?

לנוכח תמיהה זו, יכול אדם לומר: התורה לא התכוונה לתאר מדרגת חיים של קדושה, המופיעה בדווקא בנזיר, אלא התורה התכוונה לציין שהנזיר ייעד עצמו לקדושה, הפריש עצמו להיות קדוש וכדו', אך ודאי שהוא עצמו אינו קדוש

בהכרח. אך עיון בדברי חז"ל מלמד, שלא רק שחז"ל הבינו את דברי התורה כפשוטם, שהנזיר קדוש, אלא שהם עוד הוסיפו מעלות ותארים לנזיר בנוסף על אלו שנאמרו בתורה, וכגון:

א. "כל ימי נזרו קדוש הוא לה" - מפני שנזר דרך פרישות וטהרה נקרא קדוש, ולא עוד אלא ששקלו הכתוב כנביא, שנאמר 'ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריהם לנזירים' (עמוס ב, יא) (ספרי זוטא ו, ח).

נמצא שלדעת הספרי, לא רק שהנזיר קדוש, אלא הוא גם שקול כנביא.¹⁹⁴

ב. "לפי שמזיר עצמו מן היין, אמר הקב"ה הרי הוא חשוב לפני ככהן גדול" (במדבר רבה י, יא).¹⁹⁵

ג. "איש כי יפליא לנדור וגו'... וכיון שיעשה כך הרי הוא כמלאך... " (שמות רבה פר' בא פר' טז).

תארים ושבחים אלו מחזקים את התמיהה, כיצד הם נאמרו ביחס למי שרק עתה קיבל על עצמו נזירות? וכי ייתכן שבעצם קבלת הנזירות יתהפך האדם וייהפך מיד לאיש אחר: קדוש, מלאך וכו'? הרי דרגות הקדושה נקנות בהדרגה, כמבואר בדברי רבי פנחס בן יאיר, כאמור לעיל, וכפי שמפורט בהרחבה בספר מסילת ישרים! מאידך גיסא, אי אפשר להתעלם מהעובדה שפשט הפסוקים בתורה וכן פשט דברי חז"ל מורים בפירוש, שהתארים והמעלות המיוחסות לנזיר, מיוחסות לו מיד עם היותו נזיר, ללא קשר למסילה הארוכה שבדברי רבי פנחס בן יאיר.

בפרק זה נברר סוגיה זו דרך ביאור מהות הנזירות ומדרגתה, וכדלהלן.

194. הרמב"ם בחר לסיים את הלכות נזירות בהשוואה של הנזיר לנביא: "...הנודר לה" דרך קדושה הרי זה נאה ומשובח, ועל זה נאמר 'נזר אלהיו על ראשו קדש הוא לה', ושקלו הכתוב כנביא, שנאמר 'ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריהם לנזירים' (נזירות י, יד).

195. רבנו בחיי (במדבר ו, ב) סובר שמדרגת הנזיר גבוהה מזו של כהן גדול, לאחר שהכהן הגדול מושרש בחכמה ואילו הנזיר מושרש בכתר, וכדלהלן.

א. כל ימי נזרו – קדוש הוא לה'

מצות הנזיר בתורה פותחת במילים (במדבר ו,א): "איש או אישה כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה", ונשאלת השאלה: מה פירוש המילה 'יפליא' מדוע קבלת הנזירות נקראת בתורה "הפלאה"?

הזוהר הקדוש (במדבר קכו,א) שואל שאלה זו ומשיב עליה:

"איש כי יפליא לנדור נדר נזיר, מאי כי יפליא? דיתפרש משאר בני עלמא לאתקדשא כגוונא דלעילא ולאשתכחא שלים, די בשעתא דאתי ברנש לאתדכאה מדכאין ליה, ברנש דאתי לאתקדשא מקדשין ליה ופרשי עליה קדושה דלעילא, קדושה דאתקדש ביה קב"ה...".

תרגום: "מה פירוש כי יפליא? שיפרוש משאר בני העולם להתקדש כצורת העליונים ולהיות שלם, שבשעה שבא אדם להטהר – מטהרים אותו, אדם שבא להתקדש – מקדשים אותו ופורשים עליו קדושה עליונה, קדושה שהתקדש בה הקב"ה".

נמצא אם כן, לדברי הזוהר הקדוש, שברגע שהנזיר מפליא ומקבל על עצמו נזירות ומתכוון להידמות לצורה העליונה, קורים לו שני דברים: הקב"ה מטהר אותו, ולאחר מכן הקב"ה פורש עליו קדושה עליונה, אותה קדושה שבה מתקדש הקב"ה בעצמו.

רבי צדוק הכהן מלובלין, מרחיב ומבאר את המושג 'יפליא' באופן מעמיק יותר, וזו לשונו (פרי צדיק במדבר פרשת נשא, אות יד):

"הלשון כי יפליא יש לומר מפני שעניין הנזירות בעצם הוא דבר פלא למעלה מן השכל והדעת. כי עיקר הנזירות שהוא פרישות מטומאה ותגלחת והיוצא מן הגפן. עם כל זה גם אם ישמור אדם את עצמו ויסגף עצמו בשלושה דברים הללו, אם לא יקבל על עצמו לשם נזירות לא יהיה נקרא קדוש על ידי זה. רק על ידי דיבור אחד שיוציא מפיו הריני נזיר אז נקרא על ידי זה קדוש כמו שנאמר כל ימי נזרו קדוש הוא לה'. והוא באמת פלא גדול שעל ידי דיבור אחד נעשה קדוש בעצם. ועוד יש בכוח דיבור כזה להתקדש לעולם באומר הריני נזיר עולם כנזירות שמשון. וכאומרם ז"ל (סוטה י, א) שמשון על שמו של הקדוש ברוך הוא נקרא... ולזה נקרא המלאך של שמשון פלאי שאמרו במדרש (במדבר רבה י, ה) שהוא כעניין שאמר הכתוב כי יפליא גם כן על שם מעשיו, שהיה

פלא גדול, שהיה נראה לעיניהם עד עתה כדמות אדם בכל ענייניו וברגע אחד נתהפך ועלה בלהב השמים. וכמו כן הוא פלא ענין גוף הנזירות שהיה עד עתה אדם פשוט וברגע אחד על ידי הדיבור בכוונה רצויה נעשה קדוש לה'... והוא בחינת כח בעלי תשובה, וכדאיתא בזוה"ק (ח"א קכט, א) 'זכאין אינון מאריהון דתשובה דהא בשעתא חדא ביומא חדא ברגעא חדא קריבין לגבי קודשא בריך הוא' וכו'. ויש לומר שלטעם זה נסמך אחר פרשת נזיר פרשת ברכת כוהנים מפני שגילתה לנו תורתנו הקדושה שפועל הדיבור של האדם כל כך [גדול] להיות נתהפך על ידי זה כרגע להיקרא קדוש לכן בא הציווי בתורה הקדושה להכהנים שיברכו את ישראל ובדיבור פיהם של התיבות הללו בלבד יפעלו השפעת הברכות מהמקור כמו שנאמר אחר זה: ושמנו את שמי על בני ישראל ואני אברכם".

נמצא אפוא, שמיד בקבלת הנזירות, בשעה שהאדם אומר 'הריני נזיר' בכוונת הלב ומתוך רצון עמוק לקיים את המצווה - מתחולל בנפשו מהפך רוחני מהותי, וברגע אחד הוא נהפך להיות קדוש, ככתוב: "כל ימי נזרו - קדוש הוא לה' ". והפלא הוא, לדברי ר' צדוק, שתהליך רוחני ומהפך זה חל גם על אדם פשוט שבפשוטים, שברגע אחד הוא נהפך לקדוש.

ר' צדוק הכהן משווה את רגע קבלת הנזירות לבעל 'תשובה עילאה', שברגע אחד, לדברי הזוהר הקדוש, הוא מתקרב לקב"ה, ובעלייה רוחנית מהירה הוא שובר מחיצות רבות, ומגיע לדרגת קרבה גבוהה לה' יתברך, דרגה שאפילו צדיקים לא מגיעים אליה כל ימי חייהם.

גם ה'משך חכמה' נדרש לפירוש המושג 'קדוש' הנאמר ביחס לנזיר, והוא משלים בפירושו את המקורות שהבאנו לעיל. ואלו דבריו (במדבר ו, ח):

"כל ימי נזרו קדוש הוא לה' - פירוש, אל תדמה שרק בפעולותיו יתקדש, אבל בעצמותו אינו קדוש. לכן אמר "כל ימי נזרו קדוש הוא לה' ", כי הוא נעשה קדוש בעצמותו ונשגב במעלתו, כיון שהוא נפרד מן התאוות ונבדל מן המותרות ונזהר מכל אלה - הוא נעשה זך בחומריותו ונעלה בעצמותו...".

נמצא אפוא לדבריו, שמצוות הנזירות איננה פועלת רק על חיצוניותו של הנזיר, אלא היא פועלת מרגע קבלת הנזירות, לזכך ולקדש את עצם החיים של הנזיר, ועל כן הוא קדוש.

מקורות אלו מבהירים היטב את כוונת התורה, ומהם עולה שקדושת הנזיר היא מציאות ממשית. עצם המציאות של הנזיר הוא קודש, כשקדושה עליונה זו, חלה ושורה על הנזיר כבר מרגע קבלת הנזירות, כמבואר בזהר.

כידוע, הקרבה והדבקות של כל הנבראים ככלל, ושל האדם בפרט לאין סוף ב"ה, נעשית באמצעות הדבקות בספירות האלוהיות, המגלות כל אחת תכונה ועוצמה אלוקית שונה מזו של חברתה. למדנו לעיל שהנזיר הוא קדוש. כעת יש לברר מהו סוג קדושתו, ובמילים אחרות: באיזו ספירה אלוהית דבק הנזיר? בירור זה יעזור לנו להבין טוב יותר מהי בדיוק מצוות הנזירות, שכן בירור סוג ואופי הדבקות של הנזיר בקב"ה, יכול לבאר לנו (הרבה מעבר לשאלת מדרגתו של הנזיר) את מעלת הנזירות ותפקידה בעולם.

ב. סיבת הפרישות של הנזיר מיינ, שכר וענבים

כידוע, אסור לכהן לשתות יין לפני העבודה במקדש, אך מותר לו לאכול ענבים. לעומת זאת הנזיר נאסר לא רק בשתיית יין אלא גם באכילת ענבים. ויש לשאול: מדוע? למה איסור הרחקתו חמור עד כדי הפרשה מוחלטת מהגפן, גם מפרי הענבים? נבאר את הדברים על דרך הסוד.

הזוהר על פרשת נשא (קכז,א), שואל גם הוא שאלה זו ומתרץ אותה, וזו לשונו:

"מיינ ושכר יזיר, חומץ יין וגו', הכא אית לאסתכלא כיון דאסיר ליה חמרא, ענבים למה? דהא בכהני כתיב יין ושכר אל תשת וגו' יכול ענבים נמי? לא, בענבים שרי, הכא לנזיר מאי טעמא אסר ליה ענבים? אלא עובדא דא ומלה דא רזא עלאה הוא לאתפרשא מן דינא בכלא, והא ידיעא ההוא אילנא דחב ביה אדם קדמאה ענבים הוו ודא הוא רזא דמלה דהא יין ושכר וענבים בסטרא חד אתאחדו, יין לעילא ואוקמוה, שכר לשמאלא דהא שכר מיינ נפקא, ענבים דכניש כלהו לגבייהו ודא הוא אילנא דחב ביה אדם קדמאה, בגין כך כלא בחד סטרא אתאחד, ואי תימא דהאי נזיר שביק מהימנותא עלאה לאו הכי אלא לא אתחזי ביה עובדא מסטר שמאלא כלום.

תא חזי דהכי אוליפנא מספרא דרב המנונא סבא:

"והכי הוא כתיב 'גדל פרע שער ראשו' בעי דיתרבי שער רישיה ודיקניה,

ויתפרש מיין ושכר וענבים בגין דכלהו סטר שמאלא ולא תליין שערא, יין אימא עלאה, שכר סטרא דאחידו ביה ליואי ונפקי מיין עלאה ולא תלי שערא, ובגין כך כד סליקו ליואי לההוא אתר בעיין לאעברא כל שערא דלהון כמה דאת אמר (במדבר ח) והעבירו תער על כל בשרם, ענבים אימא תתאה דכניש יין ושכר לגווה ועל דא אתפרש מכל סטר שמאלא דלא לאחזאה עובדא דלהון לגביה, ענבים דא לא תלי שערא ודיקנא, דהא נוקבא בעיית לספרא שערא כד אתיא לאזדווגא בדכורא, והא דיקנא לא אשתכח בה, בגין כך הוא תלי שערא דרישא ודיקנא ורזא דמלה (שופטים יג) נזיר אלהים אקרי ולא נזיר יי, פריש מדינא כלא...”

סיכום דברי הזוהר: הנזיר צריך לפרוש לא רק מיין ושיכר אלא גם מענבים - כי הוא צריך לפרוש מכל ספירות הדין. והענבים, הבאים מעץ הגפן - העץ שאכל ממנו אדם הראשון - יונקים מהדין. לכן הנזיר לא אוכל ענבים, כדי שיוכל לתקן את חטא אדם הראשון, ובכך הוא פרוש יותר מהכהן המותר לאכול ענבים ואסור רק ביין.

ממשיך הזוהר ומסביר את סוד הנזיר בהבאת דברים מספרו של רב המנונא סבא, שבהם מבואר שהנזיר מצווה לגדל את שער ראשו וזקנו, ולפרוש מיין שכר וענבים כי שלושתם מצד השמאל - ממידת הדין. היין מושרש באימא עילאה - בבינה, השיכר מושרש במקום הלוויים - בגבורה, והענבים מושרשים באימא תתאה - במלכות. מציאות הנזיר הפרוש ממידת הדין, באה לידי ביטוי גם בתואר 'נזיר אלהים' שנאמר על שמשון, כשמושג זה פירושו: נזיר - מופרש, מאלהים - ממידת הדין, הנקראת אלהים.

ונשאלת השאלה: אם הנזיר מופרש מספירות הדין (בינה, גבורה ומלכות), כספירות אלו כלולות בפרצוף זעיר אנפין (פרצוף הנהגת הדין),¹⁹⁶ איזו ספירה שורה עליו? ממשיך הזוהר ואומר: "גדל פרע שער ראשו, משום הא דכתיב (דניאל ז) ושער ראשה כעמר נקא, דבהאי דמי לגוונא דלעילא". כלומר, הנזיר מגדל את שער ראשו כי הוא בדמות הכתר העליון שראה דניאל במראה הנבואה, ובמראה הנבואי הדמיוני יש לפרצוף הכתר - שיער ארוך.

196. כך הוא לפי האדרא רבה, שכולל את החכמה והבינה בתוך זעיר אנפין וכחלק ממנו, ולא כאדרא זוטא ששם רשב"י מוציא את החכמה והבינה מחוץ לזעיר אנפין ורואה בהם שורשי הנהגה עצמאיים הנהפכים לפרצופי אבא ואימא. הרמ"ק (בספר אילימה) מבאר שהאדרא רבה הוא סיכום של קבלת הקדמונים, שקדמה לרשב"י, ולפיה החכמה והבינה שבתוך זעיר אנפין הן חלק מהנהגת הדין של ז"א, וזה מתאים בדיוק לשיטתו של רב המנונא סבא בזוהר כאן.

אם נתבונן היטב בדברי רב המנונא סבא, נראה שהוא כבר רמז לזה לפני כן, באומריו: "ויתפרש מיין ושכר וענבים בגין דכלהו סטר שמאלא ולא תליין שערא...". כלומר, הנזיר מצווה לפרוש מיין ושיכר שהם ממידת הדין ולא תלוי בהם שיער, ונשאלת השאלה: על איזה שיער מדבר רב המנונא סבא? מדוע חסרון השיער בספירות הדין מביא לפרישת הנזיר מהם?

אלא, כפי שאמרנו, הנזיר המגדל את שער ראשו הינו בדמות ספירת הכתר, פרצוף אריך אנפין, שבמראה הנבואה יש לו שיער ארוך. ספירה זו, שהנזיר דבוק בה, מובדלת מספירות הדין, שלהם יש רק שער קצר ולא ארוך.

ואכן, רשב"י מתאר באדרא רבה בהרחבה את תיקוני הגולגולת של אריך אנפין, כשאחד מתיקונים אלו (דף קכח, ב ד"ה תאנא בגולגלתא דרישא תליין) הם השערות שיוצאות מהגולגולת של אריך, שערות שיש להן ארבע תכונות: ארוכות, לבנות, דקות וחלקות (לא מסובכות אחת עם השנייה). תכונות אלו מרמזות לאור, לשפע ולמדרגת החיים העוברת דרך שערות אלו מהמוח של אריך אנפין אל המוח של זעיר אנפין.¹⁹⁷

נמצא, אפוא, שהנזיר הוא מרכבה לפרצוף אריך אנפין, וכיוון שכל מהותו ותפקידו של הנזיר הוא לגלות את הנהגתו של אריך אנפין בחייו האישיים, ובכלל המציאות, הרי שהוא גם מצווה להיראות כמוהו, כבעל שיער ארוך, וכדלהלן.

ג. הנזיר מרכבה לכתר – ל'אריך אנפין'¹⁹⁸

עוד מובא באדרא רבא, שהגולגולת של אריך אנפין היא: "גולגלתא חוורא קדישא לאו ביה שרותא וסיומא...".

197. מכיוון שעיקר התוכן והחכמה הנמסרת ב'אדרא רבה' עוסקת בתיקוני אריך אנפין, הפרצוף היחיד המתקן את כל העולמות ומגלה בהם את הטוב האלוקי המוחלט הקיים ברצון המאציל ב"ה, לפיכך הרמ"ק מכנה בספריו את האדרא הזו בשם 'אדרא דנזיר', לאחר שהנזיר בעל השיער הארוך הוא המרכבה לפרצוף זה, לא רק בדמותו ובמראהו, אלא גם בפעולותיו, וכדלהלן.

198. בתחילת האדרא רבה מבואר שפרצוף אריך אנפין הוא מתיקוני הכתר הכללי, כלומר חלק

ומבאר הרמ"ק בספרו אור יקר (שיעור קומה ח"א עמ' רי"ז):

"גולגולתא – הוא הכתר, ונקרא חוורא מפני שכולה לובן ורחמים פשוטים. עוד מפני שיש גולגולתא בזעיר אנפין והיא אוכמא (שערה שחור) כאומרו (שיר השירים ה,יא) 'קווצתיו תלתלים שחורות כעורב' מצד שחרות דין הגבורה, ושער אריך אנפין הם לבנות. לזה נקראת גולגולתא חוורא קדישא. אמנם הגולגולת הזאת קדישא עם כל שער שבו הוא קדוש דהיינו סוד הנזיר ששער ראש נזרו הוא קדוש וסודו בסוד אריך אנפין, ולכך גדל פרע שער ראשו, וכדפירשו בפרשת נשא".

והוסיף וביאר ביתר הרחבה בספרו אור יקר, סוף פרשת נשא (ד"ה על פי דרכנו):

"ואולם ענין הנזיר שמו יעיד עליו שפרושו לשון נזר, ונזיר רוצה לומר מעוטר, והעניין כי הנזיר רומז בכתר עליון, ושערותיו מעידין עליו דהיינו שערין דאריך אנפין, והיינו דקאמר 'איש או אשה כי יפליא' לשון פלא דהיינו אלף, דהיינו סוד הכתר הנקרא פלא, ומפני שהכתר מוכתר על התפארת, לזה אמר "לנדור נדר נזיר להזיר לה". והעניין כי סתם אדם מרכבה לתפארת, וכמו שהוא (הנזיר) מעטר עצמו למטה בסוד השער כן גורם האדם העליון (להיותו) מתעטר בכתר, והיינו שהוא נודר נדר נזיר, כלומר להיותו מעוטר לגרום עטרה לתפארת, וזהו שאמר להזיר לה, והנה שערות המשולחים מורים על סוד השער, לכך גדל פרע שער ראשו. והעניין, כי שערות זעיר אנפין בהיות הדין גובר בהם צריך לגלחם להעביר כוחות הדין, והיינו דכתיב (ויקרא יג,מ) 'ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא', מפני שמורה העברת כוחות הדין. אמנם באריך אנפין אסור לגלח השער, וזה שנדר בנזיר שערותיו בסוד הכתר, לכך מצות עשה עליו לגדל שער ראשו...".

נמצא שהנזיר ושערותיו בסוד אריך אנפין, וכמו שלגולגולת של אריך אנפין יש שערות ארוכות, כך גולגולתו של הנזיר היא בסוד אריך אנפין ויש לו שערות ארוכות, שכן הוא בדמותו ובצלמו של אריך, ובגידול שערותיו מגלה הנזיר את אורות אריך אנפין בעולם הזה.

הכתר המתגלה למטה, בתחתונים. פרצוף זה נבנה מבינה דכתר הכללי, ואילו הכתר דכתר ("עתיקא דעתיקין"), והחכמה דכתר (מקום 'מיתת המלכים') - נעלמים וטמירים ולא מתגלים בתחתונים (על פי הרמ"ק בספרו אור יקר).

וכן הוא גם בכתבי האר"י הקדוש (ליקוטי תורה פר' נשא מצוות הנזיר), וזה לשונו:

"הנה הנזיר סודו רישא דעתיקא ולכן אסור לספר רישא, וז"ס קדו"ש יהי"ה גדל פרע וגו'...".

וכן הוא בשער המצוות לאר"י (פר' קדושים):

"דע כי שערות ברישא דא"א הם, וברישא דז"א, וברישא דנוק'. ואמנם שערות דאריך אנפין הם רחמים גמורים וכולם הם צינורות של אורות היורדים למטה ואין ראוי לספרם, ולכן אין הנזיר שהוא רישא דעתיק מספר רישא, וכמ"ש במצות נזיר".

ובליקוטי תורה לאר"י (פרשת נשא):

'אין ספק היות מנין הנימין דרישא דאריך אנפין כמניין קדוש, ובנזיר נאמר 'קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו', יורה כי הנזיר עולה למקום גבוה ידמה לעליון".

נמצא אפוא, שמצוות הנזירות באה כדי להופיע בעולמנו את אור הכתר העליון, כשמה שמתגלה מהכתר הוא פרצוף אריך אנפין על כלל תיקונו, כולל שערות ראשו שמגלים את 'מוחא סתימאה'.

ד. מהות מדרגת הכתר המתגלה בנזיר

אחד הנסיונות שהתנסו בהם בני ישראל במדבר סיני היה ברפידים, כשלא היו לעם מים לשתות. וכך נאמר בתורה (שמות יז א-ז):

"וַיִּסְעוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר סִין לְמִסְעֵיהֶם עַל פִּי ה', וַיַּחֲנוּ בְּרַפְדִּים וַאֲיִן מַיִם לְשִׁתָּת הָעָם. וַיִּרַב הָעָם עִם מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ תָנוּ לָנוּ מַיִם וְנִשְׁתֶּה. וַיֹּאמֶר לָהֶם מֹשֶׁה מֶה תִּרְיָבוֹן עִמָּדִי, מֶה תִּנְסוֹן אֶת ה'. וַיִּצְמָא שָׁם הָעָם לַמַּיִם וַיִּלֶן הָעָם עַל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה הָעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהַמִּית אֹתִי וְאֶת בְּנֵי וְאֶת מִקְנֵי בְּצִמָּא. וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר מָה אֶעֱשֶׂה לָעָם הַזֶּה עוֹד מֵעַט וְסִקְלָנִי... וַיִּקְרָא שָׁם הַמְּקוֹם מִסֵּה וּמְרִיבָה עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נִסְתָּם אֶת ה' לֵאמֹר הִישׁ ה' בְּקַרְבָּנוּ אִם אֵינִי".

פשט הפסוק הוא, שהניסיון היה האם בני ישראל מאמינים שה' נמצא בתוכם או לא. אך בזוהר מבואר שהניסיון היה מבחן, לסוג ההנהגה שבני ישראל יונהגו בה ע"י הקב"ה, וזו לשון הזוהר (אדרא רבה דף קכט,א):

"ועל האי תאיבו ישראל לצרפא בלבהון, דכתיב (שמות יז, ז) 'היש ה' בקרבנו אם אין' – בין זעיר אנפין דאי קרי ה' בין אריך אנפין דאקרי אין..."

כלומר, בניסיון זה ביררו ישראל בלבם, לא אם ה' נמצא אתם או לא, אלא באיזו הנהגה הם מונהגים: זעיר אנפין, הנקראת ה', או אריך אנפין, הנקראת 'אין'. את ההבדל בין שתי ההנהגות הללו מסביר הרמ"ק (אור יקר על הזוהר שם) בהרחבה, וזו לשונו:

"על האי תאיבו ישראל לצרפא – פירוש מפני מיעוט ההשגה שיש בבחינת הכתר והעלמו והשגת ענייניו נפלא (מכוסה), תאיבו ישראל בחשק גדול עמדו על זה, ולזה נאמר העניין בדרך ספק אם אפשר שתבחן חקירה זו, ולכך התאוו תאוה זו ורצו ישראל לצרף ולברר בלבם אם ההשגה והנהגתם וכל עניינם היה על ידי השגחת הכתר ושאר מדות משמשות מעבר לשפעו והשגחתו זו ודאי מעלה גדולה להם שתהיה השגחתם ממש משולחת אליהם מהכתר בלי אמצעי ולזה תהיה מכאן ואילך כל עניינם בסוד האריכות אורך שנים השפעת שובע בלי עוני, יתנהגו ברחמים גמורים, יצר הרע יתבטל וקליפות לא ישלטו עוד, ומיעוט הלבנה יתוקן, ואור תורתם לא יהיה לה הפסק וכיוצא בעניינם. או השגחתם והנהגתם אינו אלא על ידי זעיר אנפין, לא חס ושלוש שיסלק הכתר השגחתו מהם שהרי ההנהגה מאין סוף, כל שכן מכתר, אלא הכוונה שיהיה הכתר משפיע לזעיר אנפין ויהיה זעיר אנפין מבשל ומבסס ההנהגה, ויתעבה אור ההשגחה אליהם, ולזה לא יהיה עניינם אלא בדין ויהיה אחר גאולתם גלות, ולא יחזרו החיים אל חיים ארוכים כמו שהיו קודם, ולא יתוקן מעוט הלבנה, ויהיה במציאותם דין וקושי וחסרון ועוני מפני התלבשות ההנהגה מאור הרחמים אל מרות הדין, ולזה יהיה בהם ההיפוכים וכל שאר העניינים".

דברים אלו משלימים ומבארים את כוונת רב המנונא סבא, האומר שהנזיר מסולק מהנהגת ספירות הדין, כך שלהיות מרכבה לכתר פירושו: אור הכתר אמנם עובר דרך ספירות הדין בדרכו למטה, לעולמות הנבראים, אך אלו האחרונים לא משנים את מהותו ושפעו של אור זה, כך שהמציאות המופיעה למטה היא רחמים וטוב אלוקי מוחלט, ללא כל חיסרון גשמי או רוחני.

פתחנו מאמר זה בשאלה כיצד הנזיר נהיה קדוש מיד עם קבלת נזירותו וללא כל הדרגה. נראה לענ"ד, לאחר הבנת מדרגת הכתר השורה על הנזיר, הסבר נוסף לשאלה זו: מדרגת הכתר מאופיינת בכך שאין היא כפופה לנמיכות, לשפלות, לצמצום ולהדרגה של חוקי הטבע. הופעת מדרגת הכתר על הנזיר מסבירה גם כיצד הנזיר מתהפך ברגע אחד מאדם רגיל לאדם קדוש, שכן מדרגה זו אינה טבעית ואינה מופיעה בהדרגה כפי חוקי הטבע אלא היא מופיעה מתוך הארה עליונה המבטלת את מדרגות הטבע, כך שמוכן כיצד הנזיר יכול ברגע אחד – מיד עם קבלת הנזירות – להתרומם ולהיות אדם אחר לחלוטין.

ה. סיכום

בניגוד לאדם רגיל, הצריך להתעלות בדרך ארוכה וקשה כדי להגיע לדרגות קדושה גבוהות, מי שקיבל על עצמו נזירות מתקדש באותו רגע בקדושה עליונה, כשהוא מתרומם ומסתלק מאחיזת הקל' שדבקו בנפשו. הסתלקות ועלייה זו מתרחשים ברגע קבלת הנזירות, כשהאדם אומר בכוונה 'הריני נזיר'. הנזיר דבק באלוקיו באמצעות ספירת הכתר – פרצוף אריך אנפין, כשבשערות ראשו הוא מתדמה לאריך אנפין והוא יכול למשוך באמצעותם שפע ורחמים לעולם. אחת מתכונותיה של ספירת הכתר היא היותה מעל חוקי הטבע הנמוכים והמוגבלים, כך שמיד עם קבלת נזירותו מתרומם נודר הנזירות וחל עליו שפע אלוקי לא טבעי, המרוממו למדרגה שבה הוא נקרא קדוש.

